

Jan Dominik Bogataj

***Filokalija I. Prev. B. Bevc, Ž. Borak,
J. Ciglenečki, J. Hrovat, G. Kocijančič;
ur. Gorazd Kocijančič.***

**Ljubljana: KUD Logos, 2020. 527 str.
ISBN: 978-961-7096-52-1 (zv. 1)**

Če smo z Dalmatinovim prevodom Biblije leta 1584 Slovenci postali dvanajsti evropski narod, ki se je lahko ponašal s celotnim Svetim pismom v lastnem jeziku, se z izjemnim dosežkom prevoda prvega zvezka zbirke izbranih vzhodnokrščanskih asketskih in mističnih spisov, imenovane *Filokalija*, ki je prevedena v le kakih deset sodobnih jezikov, znova uvrščamo v sam svetovni kulturni vrh. In povezava vsekakor ni naključna, saj ta cvetober najodličnejših besedil bizantinske duhovnosti vsaj v pravoslavnem svetu – drznil bi si domnevati, da proporcionalno veliko bolj kot *De imitatione Christi* Tomaža Kempčana, ki na Zahodu poleg Svetega pisma velja za najbolj razširjeno delo krščanske književnosti – uživa ugled krščanskega besedila, ki se mu lahko ob bok postavi le še Božja beseda.

Prvi izmed štirih zvezkov, ki so v nastajanju in katerih izida se lahko nadejamo, prinaša dela, ki so se ohranila pod imeni naslednjih avtorjev: Anton Veliki, Izaija Puščavnik, Evagrij Samotar, Janez Kasijan Rimski, Marko Asket, Hezihij Prezbiter, Nil Asket, Diadoh Fotijski, Janez Karpatoški in Teodor Edeški. Da bi ta imena, predvsem pa bogata vsebina, ki je skrita za njimi, ne ostala nepoznana, poskrbijo akribični urednik Gorazd Kocijančič (* 1964) s kratkim, a konciznim in dostopnim literarnozgodovinskim predgovorom (ta recenzija se zato v prid predgovoru odreka osnovni predstavitvi dela), slovit Francoz Olivier Clément († 2009) s sijajnim

uvodom v duhovnost *Filokalije* in sv. Nikodem Svetogorec, pravoslavni menih, ki je skupaj s škofom sv. Makarijem Korintskim leta 1782 sploh uredil in objavil *Filokalijo*, kot jo poznamo danes – preveden uvod iz te izdaje je prav tako na voljo slovenskemu bralcu.

Zaradi specifičnih semantičnih in ekdotičnih problemov je izdajanje *Filokalije* vedno zahtevno, a tudi s filološkega vidika slovenska izdaja opravi izjemno delo in ponudi nekaj zanimivih (in obetavnih) prijemov. Kljub temu da prevod sledi klasični atenski izdaji (založba Astir, 1957–1963), so v primeru dostopnosti novejših kritičnih izdaj konzultirane tudi te. Poseben zalogaj predstavlja samo prevajanje grščine tako različnih registrov, kar – zaradi jezikovne in slogovne raznolikosti besedil – pri sodelovanju petih prevajalcev ne le nalaga izjemen uredniški napor, temveč zahteva tudi zelo jasno opredelitev glede pojmovnega poenotenja osnovnega besedišča. Odločitev za nepopolno usklajenost glede »tehnične« terminologije – sicer s pogostim navajanjem prečrkovanih grških pojmov v oklepajih za prevedki – bo pozornemu bralcu celo dobrodošla, saj zato pogostoma zelo zahtevni in večpomenski grški pojmi (denimo *hesychía*, *sophrosýne*, *práxis*, *theoría*, *théosis*, *noûs*, *lógos*, *sýmbolon*, *meléte*, *logikoî*) »zadihajo« z vsemi pljuči oziroma zablestijo v različnih izbrušenih fasetah. Zelo veseli napoved, da naj bi četrti zvezek vseboval tudi urejen glosar teh osrednjih pojmov z njihovimi pomeni, kar zveni kot sijajen osnutek nekakšnega patristično-bizantinskega teološkega leksikona v slovenščini.

Pikolovskega bralca bi utegnilo zmotiti nedosledno navajanje naslovov del različnih avtorjev, ki so večinoma prevedeni v slovenščino, včasih pa tudi ne (npr. str. 112, op. 45), ali pa način prečrkovanja grščine, ki na škodo označitve dolgih oz. kratkih vokalov daje prednost naglaševanju. Opombe so v večini primerov zelo skope, v njih je podana bodisi drugačna različica slovenskega prevoda (kar je zelo dobrodošlo!) ali pa svetopisemska referenca, v njih pa ne najdemo (z izjemo Evagrija) kakšnih daljših interpretativnih opomb, intertekstualnih referenc na druga patristična/bizantinska dela ali navajanja pertinentne sekundarne literature in bibliografije, kar bi izdaji dodalo bolj »študijski« pridih. A resnici na ljubo zoper to »študijsko« preobloženost – čeravno ne bi bila nujno larpurlartistična, saj bi v tem primeru nekakšen »tretji« uvod pred posamičnim avtorjem lahko z vključitvijo sodobnih literarnozgodovinskih sodb besedilom odvzel nekoristno meglico legendarnega oz. pobožnjakarskega pridiha, kot da so

padla z neba (Clémentovi uvodi so osredotočeni predvsem na duhovno sporočilo) – pričuje dejstvo, da tudi druge, tujejezične izdaje *Filokalije* večinoma nimajo tega značaja, predvsem pa je *telos* zbirke povsem drugače. Ravno ta *znebapadlost* besedil (celo nad)povprečnemu bralcu neznanih piscev učinkuje mistično in ponižno, saj – kakor kenotičen naziv »*neki kartuzijan*« – namenjajo absoluten primat božanskemu navdihu pred človeškim modrovanjem in vsebini pred avtorjem. Ta vsebina je, z izrazom sv. Bonaventura, prvenstveno in izključno etična in odrešenjska: »ut boni fiamus et salvemur« (*Breviloquium*, Prol. 5).

Posebej velja opozoriti na ekumenski značaj izdaje – kar je sicer bila značilnost že prve izdaje iz leta 1782, ki ni vsebovala spisov s polemično vsebino za medkonfesionalne odnose – saj izhaja z blagoslovom (in finančno podporo *inter aliorum*) zagrebško-ljubljanskega metropolita Srbske pravoslavne cerkve Porfirija Perića ter tako napoveduje in odpira nove možnosti plodovitega sodelovanja med Katoliško in Pravoslavno cerkvijo pri nas.

Knjiga, ki jo sicer odlikuje tudi zelo lična in *duhabudeča* grafična podoba, kot duhovna klasika spada na regal vsakega teologa in nasploh vsakega »resnega« kristjana; morda bolj kot na knjižnem regalu ji stalno mesto pripada v molitvenem kotu, na molitvenem koru ali v kapeli, kjer bo po majhnih požirkih dolgo nudila močno hranilo (prim. 1 Kor 3,2; Heb 5,12-14; 1 Pt 2,2) za vsakodnevno duhovno življenje – vsaj do izida drugega zvezka. Škoda, da knjigi ob nakupu ni priložena molitvena vrstica (gr. *komposkoini*, rus. *čotki*, srb. *brojanica*), brez katere bo vsebina knjige ostala nerazumljiva in nesmiselna.

